

International Conference on The School of Martyr Soleimani
(ICSMS 2021)

Realization of the new Islamic civilization and the role of Martyr Soleimani as Civilization Agent

J dara*

F karimi**

Abstract

The Islamic Revolution as a great change, has always claimed the revival of Islamic civilization. According to Ayatollah Khamenei, the culmination of this movement is the formation of a new Islamic civilization, which he considers the four stages of the Islamic Revolution, the Islamic system, the Islamic state and the Islamic society. According to him, the Islamic Republic is in the process of building an Islamic state. At this stage, not only the structures of the Islamic system but also its agents must move in the direction of achieving Islamic civilization. In this research, which has been done by descriptive-analytical method and collection of documents, the question has been answered that what are the components of the realization of Islamic civilization and how did Shahid Soleimani, as a civilization-building agent, play a role in the realization of these components? According to the research findings, the realization of Islamic civilization is based on two areas of hardware (instrumental) and software (real), which the role of Shahid Soleimani hardware to increase the geopolitical and geoeconomic authority of the Islamic system, upgrade the military and change the balance of power in favor IR, The deepening of the strategy of the Islamic Revolution at the regional and international level is to ensure the security of the Islamic Republic in the form of an advisory approach and proxy war. He is also in the field of software with an Islamic lifestyle model with behavior in political activities as a provincial agent, revolutionary and avoiding politicization, in dealing with the family, By respecting the position of parents and humility towards them, in dealing with the enemy, firstly, they were aware and secondly, they had a decisive action, and in dealing with friends, the had a compassionate and training-oriented approach.

Keywords: *New Islamic civilization, civilization Agent, Martyr Qasim Soleimani, Levels of civilization*

---

* Assistant Professor and Member of the Faculty of Political Science, Tarbiat Modares University. Tehran Iran.

** Master student of political science, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

تحقق تمدن نوین اسلامی و نقش آفرینی شهید سلیمانی به عنوان کارگزار تمدن ساز

فردین کریمی **

جلیل دارا *

چکیده

انقلاب اسلامی به عنوان یک تحول بزرگ همواره داعیه دار احیای تمدن اسلامی بوده است. از نگاه آیت الله خامنه ای اوج این حرکت شکل گیری تمدن نوین اسلامی است که چهار مرحله انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی و جامعه اسلامی زمینه ساز آن می باشد. به عقیده ایشان در حال حاضر جمهوری اسلامی در مرحله دولت سازی اسلامی است. لذا در این مرحله نه تنها ساختارهای نظام اسلامی بلکه کارگزاران آن نیز باید در راستای نیل به تمدن اسلامی حرکت کنند. در این پژوهش که با روش توصیفی- تحلیلی و جمع آوری اسناد صورت گرفته است به این پرسش پاسخ داده شده است که شهید سلیمانی به عنوان یک کارگزار تمدن ساز در روند تمدن سازی نوین اسلامی دارای چه ویژگی هایی بوده است؟ طبق یافته های پژوهش، ویژگی های یک کارگزار تمدن ساز نقش آفرینی در دو بعد تمدن سازی (سخت افزاری و نرم افزاری) است. شهید سلیمانی با دارا بودن ویژگی های شخصیتی بارز یک کارگزار تمدن ساز در دو سطح سخت افزاری (ابزاری) و نرم افزاری (حقیقی) موثر بوده است: در حوزه سخت افزاری موجب افزایش اقتدار و ارتقاء حوزه نظامی و تغییر توازن قوای منطقه به نفع جمهوری اسلامی، عمق بخشی استراتژی انقلاب اسلامی در سطح منطقه ای و بین المللی و تامین امنیت جمهوری اسلامی در قالب رویکرد مستشاری و جنگ نیابتی بوده است. در حوزه نرم افزاری نیز با اتخاذ سبک زندگی اسلامی واجد ویژگی هایی چون ولایت پذیر بودن، انقلابی و پرهیز از سیاست زدگی در فعالیت های سیاسی، تکریم جایگاه والدین و تواضع در برابر آنان در رفتار با خانواده، بصیرت بالا و عملکردی قاطعانه در رفتار با دشمن، رویکردی دلسوزانه و تربیت محور در رفتار با دوستان بوده است

کلیدواژه ها: تمدن نوین اسلامی، کارگزار تمدن ساز، شهید قاسم سلیمانی، سطوح تمدن سازی.

* استادیار و عضو هیئت علمی علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. jaliledara@gmail.com

** دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. fardin.karimi@modares.ac.ir

مقدمه

تحقق تمدن نوین اسلامی به معنای ایجاد ساختارهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی که در آن زمینه های رشد استعداد های فردی و جمعی افراد جامعه فراهم شود و نیز بستر های سعادت دنیوی و اخروی انسان ها ایجاد شود، همواره رسالت بزرگ پیامبر اسلام و امامان (علیهم السلام) بوده است. اسلام با داشتن ظرفیت های بسیاری در درون خود به واسطه احکام و قواعد الهی که توسط قرآن و احادیث پیامبر و معصومین (علیهم السلام) به دست جامعه اسلامی رسیده است، ظرفیت ایجاد تمدنی انسان ساز را در خود دارد.

انقلاب اسلامی ایران که مبتنی بر آموزه های اسلامی بود به رهبری امام (ره) گامی بزرگ در جهت حرکت به سمت تمدن نوین اسلامی برداشت و این امکان را فراهم کرد تا اسلام پس از قرن ها افول تمدنی، دوباره جانی تازه بگیرد و در مسیر اصلی خود یعنی همان مسیر تمدن سازی حرکت کند. از نظر امام خمینی (ره) اجرا و پیاده سازی احکام و قواعد اسلامی که خود یکی از زمینه های تمدن اسلامی است نباید در نبود امام معصوم بر زمین بماند بلکه باید تلاش کرد این قواعد و احکام در عصر غیبت نیز در جامعه جاری شود. منطبق بر همین اندیشه، وی نظام جمهوری اسلامی مبتنی بر ولایت فقیه را با پیروزی انقلاب اسلامی تاسیس نمود. (امام خمینی، ۱۳۹۷: ۵۴-۵۷).

پس از رحلت امام خمینی (ره) آیت الله خامنه ای در پنج گام، تمدن نوین اسلامی را به عنوان افقی برای انقلاب اسلامی ترسیم نمود. انقلاب اسلامی اولین گام در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی و پس از آن تشکیل نظام جمهوری اسلامی قدم بعدی بود که توسط مردم و کارگزاران برداشته شده است. اما در مسیر تحقق تمدن اسلامی دو گام اصلی دیگر یعنی تشکیل دولت اسلامی^۱ و جامعه اسلامی باقی مانده است که باید در تحقق آن کوشید. از نظر ایشان دولت اسلامی شامل تمام کارگزاران جمهوری اسلامی در تمامی دستگاه های کشوری و لشکری می شود که باید موازین خود را مطابق قواعد و احکام اسلامی رعایت کنند. لذا تشکیل دولت اسلامی یعنی شکل گیری روش و منش دولت مردان به گونه ی اسلامی؛ چرا که این در وحله اول فراهم نیست، به تدریج و با تلاش باید به دست آید. لذا به اعتقاد ایشان مسئولان و دولت مردان باید خودشان را با ضوابط و شرایطی که متعلق به مسئول دولت اسلامی است تطبیق کنند. چنان افرادی اگر هستند سر کار بیایند؛ یا اگر ناقصند خودشان را به سمت کمال در آن جهت حرکت دهند و پیش ببرند (امام خامنه ای، ۱۳۸۰/۹/۲۱).

به طور کلی تحقق تمدن نوین اسلامی نیازمند دو اصل اساسی است، یکی نیاز های نرم

^۱ . Islamic State

افزاری ۱ و دیگری نیاز های سخت افزاری ۲؛ بخش نرم افزار آن شامل سبک زندگی اسلامی در تمام مظاهر زندگی و حیات مسلمانان از جمله: رفتار در فعالیت های سیاسی، سبک ازدواج، سبک پوشش، رفتار با خانواده، رفتار با دشمن، رفتار با دوستان و بخش سخت افزاری آن شامل: علم، اختراع، اقتصاد، سیاست، اعتبار بین المللی، اقتدار سیاسی و نظایر آن است. در این پژوهش به این سوال پرداخته ایم که: شهید سلیمانی به عنوان یک کارگزار تمدن ساز دارای چه ویژگی هایی بوده است؟

مفاهیم پژوهش

تمدن

تمدن ۳ از جمله واژه هایی است که اندیشمندان مختلف تعاریف متفاوتی را از آن ارائه داده اند. تمدن از ریشه «مدن» به معنای شهر در تاریخ است. در لغت فارسی تمدن را به معنای تخلق به اخلاق اهل شهر و انتقال از خشونت و جهل به حالت ظرافت و انس و معرفت می دانند (دهخدا، ۱۳۷۳: ۶۱۰۸). همچنین تمدن به معنای خو گرفتن با اخلاق و آداب شهریان نیز تعبیر شده است (معین، ۱۳۷۵: ۱۱۹۳). از نظر ویل دورانت ۴ تمدن مجموعه بزرگی از نظام های اجتماعی (سیاسی، اقتصادی، حقوقی، تربیتی، عبادی و...) است که از نظر جغرافیایی واحد کلانی را در یک قلمرو پهناور در بر می گیرد و فرهنگی واحد بر تمامی اجزای آن سیطره دارد. (ویل دورانت ۱۳۸۴: ۲۵۶). لوکاس ۵ فرهنگ و تمدن را در یک معنا به کار برده و آنان را یکی دانسته ولی دامنه و زمان فرهنگ را محدودتر از تمدن در نظر گرفته است. به عقیده لوکاس «فرهنگ و تمدن راه مشترک زندگی اندیشه و کنش انسان است (لوکاس، ج ۱، ۱۳۸۴: ۲۰).

تمدن اسلامی

تمدن اسلامی تمدنی دینی است که همه مولفه های آن بر محور اسلام می گردد. از این رو تمدن اسلامی از همه ویژگی های تمدن الهی در چارچوب آموزه های قرآنی و متکی بر سنت پیامبر اسلام (ص) بر خوردار است و مولفه های آن دین، اخلاق، علم، عدالت، قوانین، مقررات، اصول دینی می باشد (جان احمدی، ۱۳۸۸: ۵۱-۵۲) آیت الله خامنه ای تمدن اسلامی را فضایی می داند که انسان در آن فضا به لحاظ معنوی و مادی می تواند رشد کند و به غایات مطلوبی برسد که

۱. Software

۲. hardware

۳. Civilization

۴. Will Durant

۵. Lucas

خدای متعال او را برای آن غایات خلق کرده است. زندگی خوب و عزتمندی داشته باشد، انسان عزیز، انسان دارای قدرت، دارای اراده، دارای ابتکار، دارای سازندگی جهان طبیعت. تمدن اسلامی به این معنی است و هدف و آرمان نظام جمهوری اسلامی این است (خامنه ای، دیدار با طلاب مدرسه علیمه آیت الله مجتهدی، ۱۳۸۳/۳/۲۲).

کارگزار تمدن ساز

کارگزار ۱ تمدن ساز شخصی است که نقش آفرینی اش در حوزه های مختلف سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی بر مبنای قواعد، احکام و اصول اسلامی پیاده سازی کند. همچنین کارگزار تمدن ساز نگاه و افق حرکت ها و تصمیم گیری های خود را بر مبنای الهی و با رویکرد تمدنی اتخاذ می کند. از این رو می توان گفت یک کارگزار تمدن ساز هم در حوزه سخت افزاری و هم در حوزه نرم افزاری تمدن سازی می تواند نقش موثری در شکل گیری دولت اسلامی و جامعه اسلامی برای نائل آمدن به تمدن نوین اسلامی ایفا نماید. به طور کلی مراد از دولت اسلامی در نگاه آیت الله خامن های تمامی کارگزاران نظام اسلامی و یا حرکت عمومی کارگزاران به سمت جنبه های اسلامی می باشد. ایشان شرط تحقق جامعه اسلامی و پس از آن تحقق تمدن اسلامی را اسلامی شدن کارگزاران تمدن ساز می دانند و معتقدند مسئولان قوه های گوناگون باید خود را تا حد قابل قبولی با قالب ها و معیار های دینی و اخلاقی اسلامی تطبیق دهند (خامنه ای، دیدار با کارگزاران نظام، ۱۳۸۰ /۹/۲۱).

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

از آن جا که طرح ایده تمدن نوین اسلامی طرحی نو در ادبیات سیاسی و حاکمیتی جمهوری اسلامی و به طور کلی در اندیشه های اسلامی می باشد، لذا مبانی نظری فراوانی در این خصوص وجود ندارد. لذا آن چه توسط پژوهشگران مطرح شده صرفاً دیدگاه هایی در خصوص مفهوم تمدن و تمدن اسلامی است که نمی توان آن ها را نظریه منسجم و دارای چارچوب دانست. در این میان تنها نظریه ای که می توان آن را در قالب یک مدل مفهومی در خصوص تمدن اسلامی چارچوب بندی کرد نظر ایدئولوگ اصلی و ابداع کننده اصلی این واژه یعنی آیت الله خامنه ای می باشد. پس از ارائه مفهوم تمدن از دیدگاه اندیشمندان غربی و همچنین مفهوم تمدن اسلامی در آراء برخی اندیشمندان اسلامی، به مدل نظری ایشان می پردازیم.

از نظر هانتینگتون^۲ تمدن، بالاترین گروه بندی فرهنگی و گسترده ترین سطح هویت

^۱. Broker

^۲. Huntington

فرهنگی است که انسان ها از آن برخوردار هستند (هانتینگتون، ۱۳۷۵). ویل دورانت تمدن را شکل کلی نظامی اجتماعی می داند که در نتیجه وجود آن، خلاقیت فرهنگی امکان پذیر می شود و جریان پیدا می کند. از نظر وی در تمدن چهار رکن و عنصر اساسی قابل تشخیص است که عبارتند از: پیش بینی و احتیاط در امور اقتصادی، سازمان سیاسی، سنن اخلاقی و در نهایت کوشش در راه معرفت و بسط هنر. وی معتقد است تمدن، نظامی است اجتماعی که موجب تسریع دستاورد های فرهنگی شده و به منظور بهره گیری از اندیشه ها، آداب و رسوم و هنر دست به ابداع و خلاقیت می زند؛ نظامی است سیاسی که اخلاق و قانون، نگه دارنده آن می باشد و نظامی است اقتصادی که با تداوم تولید پایدار خواهد ماند (ویل دورانت، ۱۳۶۵: ۳). در نظر تاین بی^۱ تمدن عبارت است از تلاش برای آفریدن جامعه ای که کل بشر بتوانند با هم نوایی در کنار هم درون آن زندگی کنند (تاین بی، ۱۳۷۶: ۴۸ به نقل از جمشیدی، ۱۳۹۴).

تمدن به حاصل نوعی رشد فرهنگی و اجتماعی انسان ها و حرکت از جامعه ای بادیه نشین و ورود به جامعه شهری که در آن امور اجتماعی نهادینه شده است می باشد. ابن خلدون از این تحول و سیر، تحت عنوان "عمران"^۲ نام برده است. وی معتقد است با پیروی از دین و تعالیم دینی می توان جامعه ای بهتر و اخلاقی تر ساخت و با پشت پا زدن به تعالیم دینی زمینه های انحطاط دولت و تمدن اسلامی فراهم می شود. ابن خلدون عامل اصلی نابودی و انهدام تمدن اسلامی را فراموشی و دوری و بی تفاوتی به دین دانسته و بیشتر بر تاثیر سیاسی مذهب با جنبه های تمدن سازی و اخلاقی اش توجه دارد (ابن خلدون، ۱۳۵۲: ۳۰۲). از نظر شهید مطهری تمدن مجموعه از پدیده های اجتماعی است که قابل انتقال بوده و جنبه های مذهبی، اخلاقی، زیباشناسی، فنی - علمی مشترک در یک جامعه یا چند جامعه مرتبط با یکدیگر را به خود می گیرد. (مطهری، ۱۳۶۸: ۱۲۱).

به تعبیر علامه جعفری تمدن، تشکل هماهنگ انسان ها در حیات معقول با روابط عادلانه و اشتراک همه افراد و گروه های جامعه در پیشبرد اهداف مادی و معنوی انسان ها در همه ابعاد مثبت است. (جعفری، ۱۳۷۵: ۱۶۱). سید حسین نصر جامعه مدینه النبی و معیارهای آن را کامل ترین الگوی تمدنی برای تمدن اسلامی می داند. وی معتقد است زمانی تمدن اسلامی در اوج خودش قرار خواهد گرفت که بتواند حقایق اسلام را در سطوح گوناگون حیات بشری متجلی سازد (نصر ۱۳۷۳: ۲۷۶. به نقل از جمشیدی).

^۱.Arnold Tyne B

^۲. Construction

آیت الله خامنه ای معتقد است تمدن سازی اسلامی یعنی پیشرفت^۱ همه جانبه در کنار برخورداری از دستاوردهای علمی و فناوری، تاکید بر عنصر حرکت و تعالی که شامل تمام ابعاد مادی و معنوی انسان می گردد. (خامنه ای، دیدار با جوانان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳). همچنین از نظر ایشان تمدن نوین اسلامی می تواند با شاخصه ایمان و علم و اخلاق و مجاهدت مداوم، اندیشه پیشرفت و اخلاق والا را به امت اسلامی و به همه بشریت هدیه دهد و نقطه رهایی از جهان بینی مادی و ظالمانه و اخلاق به لجن کشیده ای که از ارکان امروزین تمدن غربند، باشند. (خامنه ای، اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، ۱۳۹۲ / ۲/۹). از نگاه ایشان در تمدن نوین اسلامی معنویت در کنار مادیات، عروج اخلاقی، معنوی و روحی و تضرع و خشوع در کنار پیشرفت زندگی مادی قرار دارد. (خامنه ای، دیدار کارگزاران حج، ۱۳۹۸/۴/۱۲).

یکی از مهم ترین نکات مورد تاکید آیت الله خامنه ای در تحقق تمدن اسلامی تربیت نسل انقلابی است که در ضمن آن وجود کارگزاران تمدن ساز جای دارد. وی راه بر افراختن پرچم تمدن نوین اسلامی را تربیت نسلی می داند که دارای خصوصیاتى چون: شجاع، باسواد، متدین، دارای ابتکار، پیش گام، خودباور و غیور باشد (خامنه ای، دیدار با نخبگان علمی، ۱۳۹۵/۷/۲۸). ایشان زمینه تحقق تمدن نوین اسلامی را در دو سطح تقسیم بندی می کنند؛ یک سطح، زمینه های سخت افزاری (ابزاری) و سطح دیگر زمینه های نرم افزاری (حقیقی) تمدن اسلامی است. سطح ابزاری همان مولفه هایی هستند که به عنوان پیشرفت کشور مطرح می شود، مانند علم، اختراع، صنعت، سیاست، اقتصاد، اقتدار سیاسی و نظامی، اعتبار بین المللی، تبلیغ و ابزار های تبلیغ که به اعتقاد ایشان جمهوری اسلامی در زمینه های سخت افزاری (ابزاری) تمدن سازی پیشرفت خوب و قابل ملاحظه ای داشته است. سطح نرم افزاری (حقیقی) تمدن اسلامی از نظر ایشان عبارتند از متن سبک زندگی مانند: مسئله خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، رفتار با دشمن، رفتار با دوست، رفتار با پدر و مادر، رفتار در فعالیت سیاسی و... از نظر ایشان مراد از ارائه الگوی تمدن نوین اسلامی و آن چه که برای عرضه در سطح دنیا را در نظر دارند سطح نرم افزاری (حقیقی) تمدن اسلامی است (خامنه ای، دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

پیشینه پژوهش

با طرح تئوری تمدن نوین اسلامی، پژوهشگران بسیاری به این موضوع پرداخته اند. همچنین با بیان این نکته از سوی آیت الله خامنه ای که به شهید قاسم سلیمانی باید به دید یک مکتب نگاه کرد پژوهشگران ابعاد مختلف از زندگی این شهید را مورد پژوهش قرار داده اند.

^۱ . Development

فرمبینی فراهانی (۱۳۹۵) در مقاله "الزامات تحقق تمدن نوین اسلامی" الزامات و اقتضات ابزاری (سخت افزاری) و حقیقی (نرم افزاری) برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی را در سه بعد دانش، نگرش و توانش طبقه بندی کرده است. پیروزمند و خورشیدی (۱۳۹۸) در مقاله "مولفه های ساختاری تمدن سازی اسلامی (با رویکرد آینده پژوهی)" مولفه های اصلی بعد ساختاری تمدن اسلامی، حکومت مداری اسلامی، بین الملل اسلامی، جامعه کارآمد اسلامی، شکل گیری انقلاب اسلامی و نظام سازی اسلامی را مورد اعتبارسنجی و اولویت بندی قرار داده است. محسنی (۱۳۹۸) در مقاله "الزامات قرآنی تحقق تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری" الزامات قرآنی تمدن نوین اسلامی از نگاه رهبری را قرآن مداری، ایمان، عقلانیت و خردورزی، مجاهدت علمی، توجه به عقل عملی و اخلاق، مردم سالاری دینی، عدالت اجتماعی، توجه توامان به دنیا و آخرت، آزاد اندیشی و... برمی شمرد. حمزه صمدی میارکلائی و حسین صمدی میارکلائی (۱۳۹۵) در مقاله "الگوی صدور انقلاب اسلامی در جهت دست یابی به تمدن نوین اسلامی" به تشریح چگونگی نقش رهبری انقلاب اسلامی در ایجاد و اثرگذاری بر انقلاب های نوین دنیا و ارائه الگوی رهبری فراکتال های انقلاب اسلامی در مسیر ایجاد تمدن نوین اسلامی پرداخته است. نجفی و غلامی (۱۳۹۷) در مقاله "انقلاب اسلامی و نقش محوری آن در شکل گیری تمدن نوین اسلامی با تاکید بر دکترین امامت" معتقدند تمدن نوین اسلامی فرایندی است که با استفاده هدفمند از سرمایه تمدنی و با تکیه بر ظرفیت های انقلاب اسلامی به دنبال تجسم بخشی به تعالیم اسلامی است. درخشه، آقایی و فتحی مهر (۱۳۹۶) در مقاله "آفاق تمدن نوین اسلامی در سپهر اندیشه ی آیت الله خامنه ای" اندیشه آیت الله خامنه ای را در چهار حوزه هستی شناسی، معرفت شناسی، غایت شناسی و روش شناسی مورد بررسی و مطالعه قرار داده اند. متقی (۱۳۹۹) در مقاله "تبیین نظم نوین انقلابی تمدن ساز در مکتب شهید سلیمانی" شهید سلیمانی را شخصیتی برساخته و سازنده ارتشی چند ملیتی می داند که توانست ارتشی از ملیت های مختلف ایران، افغان، عراق، سوری و کرد را در کنار هم علیه یک هدف واحد جمع آوری کند. وی معتقد است شهید سلیمانی به عنوان شخصیتی افق بین توانست در محیط های ماموریت خود یک پنج ضلعی نهادسازی، دولت سازی، هنجارسازی، سیاست سازی و شخصیت سازی ترسیم کنند. محمد ظاهری (۱۳۹۹) در مقاله "ارائه الگوی مدیریتی در تراز انقلاب برای مدیران عالی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر سبک مدیریتی شهید سبهد قاسم سلیمانی" مضامینی را در چهار سطح دسته بندی کرده است که مبانی اعتقادی به عنوان اثرگذارترین مضمون در سطح چهارم، زمینه های فردی در سطح سوم، مثنی های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی در سطح دوم و زمینه های شغلی به عنوان اثرگذارترین مضمون در سطح اول قرار گرفت.

روش شناسی پژوهش

در این پژوهش تلاش بر آن بوده است تا از میان نظریات اندیشمندان و صاحب نظران عرصه تمدن سازی به صورت عام و تمدن نوین اسلامی به صورت خاص بویژه با تاکید بر نظریات آیت الله خامنه ای و ویژگی های تمدن اسلامی و همچنین ویژگی های کارگزار تمدن ساز در روند تحقق تمدن نوین اسلامی با تاکید بر ابعاد شخصیتی شهید قاسم سلیمانی به عنوان یک کارگزار تمدن ساز مورد بررسی قرار گیرد. روش این پژوهش، توصیفی - تحلیلی است که داده های آن به وسیله گرد آوری و استفاده از اسناد و خاطرات و همچنین زندگی نامه شهید سلیمانی جمع آوری شده است.

یافته های پژوهش

از الزامات تحقق تمدن اسلامی، ظرفیت سازی و پرورش نیروهای کارآمد متناسب با رسالت انقلاب اسلامی در تحقق تمدن اسلامی است؛ به گونه ای که تحول فقط در سایه نیروی انسانی شکل می گیرد. تمدن سازی پدیده ای چند بعدی است که به مدیریت کارآمد نیاز مبرم دارد (ملکی و ملکی، ۱۳۹۲: ۵۹۳). از این جهت با توجه به ابعاد شخصیتی شهید سلیمانی و سلوک اجتماعی و فردی و نوع مدیریت کارآمد وی در بحران ها را می توان نمونه و الگویی برای نیروی انسانی و کارگزار تمدن ساز برای نسل کنونی و آیندگان در نظر داشت. در این پژوهش بر مبنای نظریه پژوهش در دو سطح سخت افزاری و نرم افزاری ویژگی های کارگزار تمدن ساز را مبتنی بر شخصیت شهید قاسم سلیمانی مورد بررسی قرار می دهیم.

۱- عملکرد شهید سلیمانی به عنوان کارگزار تمدن ساز در سطح سخت افزاری تمدن

سازی

الف- افزایش اقتدار سیاسی نظام اسلامی

یکی از ویژگی های سخت افزاری تمدن سازی، افزایش اقتدار در حوزه سیاسی است، شهید سلیمانی با عملکرد خود در سپاه قدس و همچنین نقش آفرینی در تحولات منطقه ای نه تنها در حوزه نظامی بلکه در حوزه سیاسی نیز باعث افزایش اقتدار نظام اسلامی شد. به گفته سردار مبینی دهکردی در سفر معاون اول رئیس جمهور به عراق که با هدف انعقاد چند تفاهم نامه انجام شده بود نه طرف ایرانی و نه طرف عراقی آمادگی و زمینه لازم را برای یک بحث قوی و بنیادی نداشتند. وقتی موضوع به شهید سلیمانی اطلاع داده شد، ایشان با آن که در دمشق مشغول هدایت

عملیات نبرد با داعش بود بلافاصله عازم عراق شد و شخصا تنظیم یازده یا دوازده معاهده را مدیریت کرد و بعد از امضای آن به سوریه بازگشت (مبینی دهکردی، ۱۳۹۹: ۵).

یکی دیگر از عملکردهای شهید سلیمانی که به ارتقاء اقتدار سیاسی جمهوری اسلامی در نظام بین‌الملل و به خصوص در منطقه خاورمیانه کمک بسیار بزرگی کرد و همچنین در مسیر حرکت تمدن سازی اسلامی کارساز و موثر واقع شد، مبارزه با اسلام هراسی در این منطقه بود. از زمانی که تمدن اسلامی به عنوان رقیب جدی تمدن غرب با پیروزی انقلاب اسلامی اعلام حضور کرد، غرب با تمام امکانات خود به مقابله با شکل‌گیری، بسط و گسترش تمدن اسلامی پرداخت. لذا یکی از حربه‌های جدی غرب طرح پدیده اسلام هراسی بود که این واژه به طور مشخص از دهه ۹۰ وارد ادبیات غرب شد. از این رو غرب با ابزارهای رسانه‌ای و همچنین پشتیبانی مالی و تسلیحاتی از گروهک‌هایی چون القاعده و طالبان و تشکیل و ساخت گروه‌هایی چون داعش سعی داشت چهره‌ای خشن و تحجری از اسلام به نمایش بگذارد و دور جدیدی از اسلام هراسی را بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر از سر گیرد. (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۹). گروهک‌هایی چون داعش به عنوان نمونه‌ای از این گروهک‌ها که می‌توانستند موج اسلام‌گرایی شیعی در اروپا و سایر نقاط جهان را تحت الشعاع خود قرار دهند و چهره‌ای دروغین، غیر واقعی و تروریستی از اسلام ترسیم کنند، از این رو تلاش شهید سلیمانی در مبارزه با تروریست و شکست آنان در جبهه‌های عراق و سوریه سبب شد این پدیده ناپود شود و اقتدار سیاسی جمهوری اسلامی در منطقه خاورمیانه که رستانگاه و خاستگاه تفکر اسلامی است بیش از پیش افزایش یابد.

(www.Business Standard.com ۲۰۲۰/۱۱/۳)

ب- ارتقاء حوزه نظامی و تغییر توازن قوای منطقه به نفع جمهوری اسلامی ایران

از ابتکارات شهید سلیمانی تشکیل یک ارتش چند ملیتی^۱ بود که در آن می‌توان از زینیون پاکستان، فاطمیون افغانستان، حشد الشعبی عراق، حزب الله لبنان، انصار الله یمن، حماس فلسطین و همچنین نیروهای شبه نظامی در سوریه نام برد. شهید سلیمانی با به کارگیری تاکتیک‌های نظامی به واسطه نبوغ نظامی توانست قبل از سال ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی را به تاثیرگذارترین قدرت نظامی در منطقه خاورمیانه تبدیل کند (متقی، ۱۳۹۹: ۷). از سال ۱۹۴۸ تا ۲۰۰۰ چهار جنگ بین فلسطینی‌ها و اسرائیلی‌ها و سه جنگ (جنگ‌های ۵۸، ۶۷ و ۷۳ که معروف به جنگ شش روزه است) بین عراق و اسرائیل شکل گرفته است. در این هفت جنگ عراق و فلسطینی‌ها بدون استثنا شکست خوردند و اسرائیل پیروز جنگ بود. ولی از سال ۲۰۰۰ با حضور سردار سلیمانی در جایگاه فرماندهی سپاه قدس و رویکرد وی نسبت به کشورهای خاورمیانه، رفته رفته حزب الله را به یک

^۱ . Multinational

گروه مقاوم در منطقه تبدیل کرد تا جایی که در سال ۲۰۰۱ اسرائیل تحت فشار سیاسی - امنیتی از لبنان خارج شد، همچنین در سال ۲۰۰۶ در جنگ ۳۳ روزه از لبنان شکست خورد و اندکی بعد در سال ۲۰۰۸ در جنگ ۲۰ روزه از فلسطینیان شکست خورد و اولین شکست اسرائیل از فلسطینیان رقم خورد. نقش شهید سلیمانی در این پیروزی های جبهه مقاومت نقشی درجه اول و محوری بود چرا که ایشان توانست در لبنان با ساماندهی گروه کوچکی به نام حزب الله که حتی برخی از مقامات لبنانی نیز با آن موافق نبودند و هم چنین در فلسطین با ساماندهی حماس و جنبش مقاومت در فلسطین، اسرائیل را در جنگ های متعدد شکست دهد.

از طرف دیگر با پیشروی داعش در منطقه و سقوط اکثر استان های سوریه و عراق به دست داعش، سردار سلیمانی با دعوت رسمی مقامات سوری و عراقی برای کمک به این کشورها راهی شد و به کمک فرماندهانی چون حسین همدانی مدل بسیج مردمی در سوریه و عراق را شکل داد و توانست نیروهای شبه نظامی در سوریه و همچنین حشد الشعبی در عراق را پایه ریزی و به واسطه آن یکی پس از دیگری استان های سوریه و عراق را از آزاد کند. یکی از مهم ترین ابتکارات وی استفاده از نیروهای افغانی و پاکستانی در جنگ با داعش بود، چرا که طبق پیش بینی اش داعش پس از شکست، به سمت افغانستان و پاکستان حرکت خواهد کرد و تحرکات خود را در آن جا ادامه خواهد داد. از این رو شهید سلیمانی با تربیت نیروهای افغانی در قالب فاطمیون و همچنین نیروهای پاکستانی در قالب زینیون علاوه بر آن که آن ها را برای جنگ با داعش در عراق و سوریه آماده می کرد، با نگاهی به آینده آنان را برای رویداد های بعدی آماده می کرد تا مجبور نباشند بعد از اتمام جنگ در عراق و سوریه دوباره نیروهای جدیدی در افغانستان و پاکستان تربیت کنند. نشریه "نیوزویک" در خصوص نقش ایران در مبارزه با تروریست مقاله هایی را منتشر کرد که در یکی از شماره های خود این گونه بیان می کند: ایران ظرف مدت زمانی که عناصر داعش وارد خاک عراق شدند، بهترین آموزش ها و مشورت ها را به نیروهای عراقی اعطا کرده... ایران همچنین از طریق مغز متفکر نظامی خود قاسم سلیمانی که بسیاری از فرماندهان نظامی او را فرمانده و استراتژیستی ممتاز می دانند، به عراق کمک کرده است. (Newsweek, 28.11.2014). در جایی دیگر "نیویورکر" درباره سردار سلیمانی چنین می نویسد: او یک مرد میان سال، دارای موهای جو گندمی و متواضع است. او پس از آن که در سن کمتر از ۵۰ سالگی به فرماندهی سپاه قدس رسید به دنبال تغییر دمیونوی قدرت در منطقه غرب آسیا به نفع ایران بود و در این زمینه با تاکید بر قدرت نظامی گام برمی داشت. این نشریه به نقل قول از یک مقام آمریکایی «جان ماگیو»، سردار سلیمانی را قدرتمندترین عامل در منطقه غرب آسیا می داند. (New yorker, 23.9.2013).

به طور کلی نقش آفرینی های شهید سلیمانی در منطقه، جایگاه نظامی ایران را در سطح بین المللی ارتقاء داد و از سال ۲۰۰۰ به بعد کشور های منطقه پس از شکست های متعدد اسرائیل، به عنوان سومین ارتش قدرتمند دنیا و بعد از حضور داعش و رویارویی شهید سلیمانی و زمین گیر کردن آنان در پیشروی به سمت اهداف، به توان مندی نظامی جمهوری اسلامی پی بردند. در نگاهی کلان این ارتقاء جایگاه و همچنین این نفوذ منطقه ای برای جمهوری اسلامی گامی بلند در حوزه تمدن سازی به حساب می آید؛ چرا که تمدن نوین اسلامی خود الگویی برای دیگر کشورهای جهان مطرح است و در تمامی حوزه ها باید دارای الگویی جدید و کارآمد باشد. لذا در حوزه نظامی، شهید سلیمانی کمک بزرگی به ایجاد این الگو در سطح منطقه و بین الملل کرد. بیزینس اینسایدر به نقل از یکی از مقامات ارشد نظامی آمریکا که مدت طولانی در عراق بوده است در خصوص سردار سلیمانی و جایگاه نظامی آن این گونه می گوید: قاسم سلیمانی مغز متفکر عملیات نظامی ایران و همچنین عملیات ضد تروریستی است (۳/۱۱/۲۰۲۰ Business Standard.com).

ج- عمق بخشی به اعتبار جمهوری اسلامی در سطح منطقه ای و بین المللی

یکی از عملکرد های موفق شهید سلیمانی در عرصه منطقه ای و بین الملل افزایش اعتبار جمهوری اسلامی و بسط اندیشه انقلاب اسلامی در منطقه خاورمیانه و حوزه بین الملل بود. به گفته سردار دکتر مبینی دهکردی، بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر، سردار سلیمانی پیش بینی کرد که آمریکا به افغانستان حمله خواهد کرد و در این حمله طالبان ساقط خواهد شد. شهید سلیمانی از همان ابتدا معتقد بود با سقوط طالبان اوضاع افغانستان به سمت و سوی دیگری خواهد رفت و جمهوری اسلامی باید با حضور در منطقه از این فرصت استفاده کرده و اجازه ندهد افغانستان به دست آمریکا بیفتد. دقیقاً همین اتفاق افتاد و وقتی آمریکایی ها وارد این مسئله شدند و ورود گروه های جهادی به کابل را محدود کردند. اما با فشار سردار سلیمانی گروه های جهادی وارد کابل شده و با تصرف آن نگذاشتند کابل به دست آمریکایی ها بیفتد (مبینی دهکردی، ۱۳۹۹: ۱۳).

مسعود بارزانی در خاطرات خود در مصاحبه با روزنامه «زمان» چاپ ترکیه می گوید بعد از حمله داعش به اربیل در حالی که وحشت تمام شهر را فرا گرفته بود با سفارت انگلیس و آمریکا تماس گرفتم و درخواست کمک کردم، در پاسخ گفتند تصویب این طرح شش ماه زمان می برد، بعد از آن با ژنرال سلیمانی تماس گرفتم و گفت تا امشب دوام بیاورید فردا صبح خودم را می رسانم. فردا صبح ژنرال سلیمانی آمد به همراه ۵۰ سرباز از سپاه قدس و بدون مقدمه وارد خط حمله شد و داعش را در اربیل شکست داد. (Zaman Gasetesi 18/9/1393). جلوه دیگری از افزایش اعتبار جمهوری اسلامی در سطح بین الملل، دیدار سردار سلیمانی با پوتین، رئیس

جمهور روسیه بود که پس از ساعت‌ها مذاکره با پوتین توانست روسیه را وارد جنگ با داعش کند و از آن زمان به بعد روسیه به یکی از مهم‌ترین حامیان جمهوری اسلامی در سازمان ملل و دیگر عرصه‌های سیاسی تبدیل شد.

د- تامین امنیت جمهوری اسلامی در قالب مستشاری و جنگ نیابتی

هر الگو و مدلی برای تمدن‌سازی نیازمند به امنیت در حوزه‌های مختلف است. از این رو تمدن‌سازی با امنیت پیوندی عمیق دارد. امنیت در ابعاد مختلف آن از جمله ابعاد امنیت اجتماعی و امنیت نظامی به ایجاد ثبات سیاسی در داخل کشور کمک خواهد کرد و این تامین امنیت زمینه‌های رشد اجتماعی و حرکت به سمت تمدن را فراهم خواهد کرد. جامعه‌ای که دچار ناامنی و هرج و مرج باشد و دست‌اندرآوردگانش و حملات نظامی و غیر نظامی بیگانگان قرار گیرد مسلماً در سیر رشد خود دچار مشکلات جدی خواهد شد و به واسطه آن سرعت حرکت آن به سمت ایجاد تمدن کند خواهد شد. حضور آمریکا در عراق و افغانستان و سوریه همچنین داشتن بیش از ۳۰ پایگاه نظامی در کشورهای همسایه ایران و از طرف دیگر وجود رژیم صهیونیستی در منطقه خاورمیانه، مسلح کردن و فروش بی‌رویه سلاح به عربستان سعودی از طرف ایالات متحده، همه و همه زمینه را برای ناامنی در جمهوری اسلامی فراهم کرده است. در صحنه‌ای دیگر تشکیل داعش و ترسیم اهداف آن به گفته سرکردگان این گروه که نشان می‌داد که هدف اصلی آنان نه سوریه و نه عراق بلکه جمهوری اسلامی ایران بود. از طرف دیگر داعش در نظر داشت با گرفتن سوریه زنجیره مقاومت را قطع کند تا جمهوری اسلامی به اهداف خود در منطقه دست پیدا نکند. اما با نقش آفرینی سردار سلیمانی به عنوان فرمانده سپاه قدس و کشتادن جنگ در خارج از مرزهای ایران و همچنین پیروزی در جنگ‌های نیابتی در غزه و لبنان امنیت جمهوری اسلامی به طور مطلوب تامین گردید و از این نظر می‌توان شهید سلیمانی و سپاه قدس را موثرترین شخص و نهاد در تامین امنیت انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی دانست.

روزنامه انگلیسی "آبزور" نقش سردار سلیمانی در مبارزه با داعش را این گونه بیان می‌کند: هنگامی که ارتش عراق در مقابل داعش گریخت، این ژنرال ایرانی (سردار سلیمانی) در صحنه حضور یافت و چند ساعت پس از سیطره داعش بر موصل، سلیمانی در بغداد بود و از آن زمان عملیات دفاع از بغداد را هماهنگ و نیروها را بسیج کرد. به گفته این روزنامه، سردار سلیمانی تنها کسی است که می‌تواند در مقابل داعش بایستد (www.donya-e-
eqtesad.com/۱۳۹۴/۶/۶).

۲- عملکرد شهید سلیمانی در حوزه نرم افزار تمدن‌سازی

به اعتقاد آیت الله خامنه‌ای سطح نرم‌افزاری به عنوان سطح اصلی و حقیقی تمدن اسلامی تلقی

می شود و ایشان برای این سطح، از واژه و عنوان «عقل معاش» استفاده کرده اند. با توجه به ابعاد شخصیتی شهید سلیمانی علاوه بر آن که در سطح سخت افزاری یک نمونه و الگوی کم نظیر از کارگزاران تمدن ساز در انقلاب اسلامی به شمار می رفت، در سطح سبک زندگی و نرم افزاری و همچنین اخلاق حرفه ای نمونه ای ویژه از یک کارگزار تمدن ساز محسوب می شد.

اخلاق حرفه ای به چگونگی عملکرد اخلاقی و رفتاری فرد هنگام انجام کار حرفه ای می پردازد. از اصول اخلاقی که خود بخشی از سبک زندگی است با توجه به آموزه های دینی می توان به این موارد اشاره کرد: اصل احترام و تکریم، اصل آزادی، اصل انصاف، اصل وفای به عهد و پیمان، اصل امانت، اصل صداقت، اصل مسئولیت پذیری، اصل قانون مداری، اصل مدارا و سعه صدر، اصل نقادی و انتقادپذیری، اصل فروتنی و مهربانی و اصل رازداری اشاره کرد (فرمیانی و فراهانی و اشرفی، ۱۳۹۳: ۴۵). ویژگی هایی چون رفتار در فعالیت های سیاسی، رفتار با دشمن، رفتار با خانواده و رفتار با دوستان از سطح نرم افزاری تمدن سازی مبتنی بر ابعاد شخصیتی شهید سلیمانی را در ذیل مورد بررسی قرار می دهیم.

الف- رفتار در فعالیت های سیاسی

شهید سلیمانی هیچ زمان شخصیتی سیاست زده نبود و خود را وارد بازی های سیاسی جناح ها نمی کرد؛ با این که ایشان مواضع انقلابی مستحکم و بدون در نظر گرفتن تعارفات سیاسی خود را داشت. وی همیشه خط ولایت را تنها خط راستین در سیاست برای جامعه ترسیم می کرد و همه را به توجه به فرمایشات رهبری در سیاست داخلی سوق می داد؛ تا جایی که در یکی از سخنرانی ها ایشان یکی از شئون عاقبت بخیری را نسبت قلبی با ولایت فقیه می داند. خط قرمز شهید سلیمانی در عرصه سیاسی نه جناح بندی های سیاسی بلکه جمهوری اسلامی و ولایت فقیه بود. از همین رو شخصیت فرا جناحی شهید سلیمانی، ایشان را در یک نظر سنجی به محبوب ترین فرد در جامعه سیاسی کشور تبدیل کرد. از دیگر ویژگی های سردار سلیمانی در عرصه سیاسی جذب حداکثری برای جبهه انقلاب اسلامی بود و هیچ زمان با دو دستگی کردن و تقسیم بندی کردن جامعه به چپ و راست کسی را از دایره انقلاب خارج نکرد. بلکه آن چه برای وی مورد توجه بود و خط خود را همیشه از آنان جدا می کرد ضد انقلاب ها و کسانی بود که از خط ولایت فقیه فاصله گرفته بودند. شخصیت سردار در فعالیت های سیاسی را می توان به طور خلاصه این گونه توصیف کرد: فرا جناحی انقلابی، ولایت پذیر، جذب حداکثری جبهه انقلاب، روشن کردن خط خود از خط جریان های انحرافی و زاویه دار با انقلاب اسلامی. شهید سلیمانی در یکی از سخنرانی های خود مواضع سیاسی خود را این گونه شرح می دهند: «مردم، از من قبول کنید من عضو هیچ حزب و جناحی نیستم و به هیچ طرفی جز کسی که خدمت می کند و به اسلام و انقلاب تمایل ندارم؛ اما

این را بدانید: والله علمای شیعه را تماما و از نزدیک می‌شناسم، علمای پاکستان را می‌شناسم، علمای حوزه خلیج فارس را می‌شناسم، چه شیعه و چه سنی، والله، اشهد بالله، سرآمد همه این روحانیت این علما از مراجع ایران و مراجع غیر ایران این مرد بزرگ تاریخ، یعنی آیت الله العظمی خامنه ای است» (شهید سلیمانی، بزرگ داشت شهید اسدی، ۱۳۹۴/۶/۲۸).

همچنین شهید سلیمانی در وصیت نامه خود در باب سیاسی این گونه اشاره می‌کند «در مسائل سیاسی، آن جا که بحث اسلام، جمهوری اسلامی، مقدسات و ولایت فقیه مطرح می‌شود، این ها رنگ خدا هستند، رنگ خدا را بر هر رنگی ترجیح دهید» وی خطاب به سیاسیون کشور می‌گوید «نکته ای خطاب به سیاسیون کشور دارم چه آن هایی که اصلاح طلب خود را می‌نامند و چه آن هایی که اصول گرا؛ ... اگر عمل شما، یا کلام شما و یا مناظره هایتان به نحوی تضعیف کننده دین و انقلاب بود بدانید شما مغضوب نبی مکرم اسلام و شهدای این راه هستید. اگر می‌خواهید با هم باشید، شرط با هم بودن، توافق و بیان صریح، حول اصول است... اصول عبارت است از چند اصل مهم: ۱- اول آن ها اعتماد عملی به ولایت فقه است. ۲- اعتقاد حقیقی به جمهوری اسلامی و آنچه مبنای آن بوده است. ۳- به کارگیری افراد پاک دست و خدمتگزار به ملت. ۴- مقابله با فساد و دوری از فساد ۵- احترام به مردم و خدمت به آنان را عبادت بدانید. (وصیت نامه شهید سلیمانی: ۵).

ب- رفتار با خانواده

حجت الاسلام سعادت نژاد به نقل از یکی از دوستان نزدیک شهید سلیمانی به نام شهید پورجعفری نقل می‌کند: که روزی شهید سلیمانی بالای سر مادر خود رفت و با نگاهی شرمسارانه به چهره مادر خود نگاه می‌کرد. لذا وی پایین پای مادر خود رفت و با گریه پای مادر خود را می‌بوسید و بر چشمان و صورت خود می‌کشید و می‌گفت مادر من را ببخش که بچه خوبی نبودم. مادر، قاسم خودت را ببخش و در همین میان با صدای بلند گریه می‌کرد (سعادت نژاد، ۱۳۹۹: ۸). این ماجرا نشان از نوع سبک زندگی شهید سلیمانی در رفتار با پدر و مادر دارد که به تعبیری، وی خود را در مقابل پدر و مادر ناچیز می‌دانست و در هیچ دوره از زندگی اش با تمامی مشغله های کاری و مدیریتی سرکشی به پدر و مادر خود را فراموش نمی‌کرد و مدام از احوالات آن ها در کمال تواضع و خشوع جویا می‌شد. این شخصیت، نمونه ای از یک انسان و یک کارگزار تمدن ساز مورد نظر اسلام است که سبک زندگی خود در را بر طبق راه و روش بزرگان دینی و بر مبنای اسلامی بر می‌گزیند.

ج- رفتار با دشمن

از ویژگی های برجسته شهید سلیمانی بصیرت او در دشمن شناسی و نوع رفتار او با دشمن بود.

معنای دشمن برای قاسم سلیمانی فردی که حقی از او ضایع کرده باشد و یا مشکل شخصی با او داشته باشد نیست. معنای دشمن برای وی کسی است که دشمن اسلام، دشمن انقلاب اسلامی و دشمن جبهه مقاومت بود. از این رو در میدان جنگ و رو در رویی با دشمن ذره ای تردید و سستی به خرج نمی داد و مبارزه با دشمنان اسلام را نه تنها در موضع گیری و به صراحت بیان می کرد. از ویژگی های شهید سلیمانی در رفتار با دشمن، داشتن عزت نفس در مقابل دشمن بود تا جایی که حتی حاضر به مذاکره و گفت و گو با آنان نبود. به عنوان مثال روز دوم دسامبر ۲۰۱۷ (۱۱ آذر ۱۳۹۶) مایک پامپئو رئیس وقت سازمان سیا و وزیر امور خارجه آمریکا در همایش سالانه امنیت ملی آمریکا در کالیفرنیا جنوبی، ناخواسته اعتراف کرد و گفت: «درباره رفتارهای ایران در عراق نامه ای برای ژنرال سلیمانی نوشتم اما او نامه مرا باز نکرده است». این عزت نفس در مقابل دشمن تا آن جا ادامه دارد که در بیان دشمنان سردار سلیمانی نیز قابل فهم است؛ «ژنرال پترائوس» رئیس سابق ستاد مشترک ارتش آمریکا و مدیر کل سابق سیا در مصاحبه ای این گونه بیان می کند: «قاسم سلیمانی فردی بسیار توانمند و مدبر و دشمنی شایسته است، وی بازی خود را به خوبی انجام می دهد». در نمونه ای دیگر باراک اوباما رئیس جمهور سابق آمریکا و سازنده داعش در دیدار با نخست وزیر عراق در سال ۲۰۱۴ در مورد مورد سردار سلیمانی چنین می گوید: «او دشمن من است، ولی من برای او احترام ویژه ای قائل هستم». (www.khabaronline.ir، ۱۳۹۶/۹/۵).

شهید سلیمانی در وصیت نامه الهی - سیاسی خود دشمن را این گونه توصیف می کند « خیمه ولایت فقیه، خیمه رسول الله است، اساس دشمنی جهان با جمهوری اسلامی، آتش زدن و ویران کردن این خیمه است؛ دور آن خیمه بچرخید. والله والله والله این خیمه اگر آسیب دید، بیت الله الحرام و مدینه حرم رسول الله (ص) و نجف، کربلا، کاظمین، سامرا و مشهد باقی نمی ماند، قرآن آسیب می بیند» (وصیت نامه شهید سلیمانی : ۳).

د- رفتار با دوستان

به نقل از سعدالله زارعی، تحلیلگر سیاسی هنگامی که رهبر انقلاب سردار سلامی را به عنوان فرمانده کل سپاه انتخاب کرد شهید سلیمانی از سردار دعوت کرد بوده تا به نیروی قدس بیاید تا جلسه تکریمی برای ایشان بگیرند. شهید سلیمانی از همان اوایل صبح بیرون از ساختمان فرماندهی یک جایی نشسته بود تا از به محض حضور سردار سلامی از ایشان استقبال کند. بیش از نیم ساعت ایشان با لباس نظامی جلوی درب ساختمان فرماندهی منتظر ماند. این نمونه ای از خاکساری و احترام به دوستان بود که خود سردار سلامی نیز انتظار چنین موضوعی را نداشت. (زارعی، ۱۳۹۹: ۵). نمونه ای دیگر از رفتار شهید سلیمانی اینکه در جلسه ای رسمی که در مهدیه لشکر ثارالله برگزار شده بود، یکی از سربازان به حالت بی ادبانه ای نشسته بود و صحبت می کرد. سردار بعد از

جلسه او را صدا کرد و تذکر داد «برادرم، عزیزم، جلسه رسمی بود و سخنران از تهران داشتیم که مودب نشستنی و نظم را رعایت نکردی و حالا که این کار را کردی، جزء ۳۰ قرآن را اگر حفظ کردی و آمدی و من سوال کردم و حفظ بودی، بی حساب می شویم؛ در غیر این صورت با شما برخورد انضباطی می کنم» (کریمی، ۱۳۹۸، ۳۴).

سردار حسین فتاحی در خاطره ای در باب احترام و نوع رفتار شهید سلیمانی با دوستانش این گونه می گوید «زمانی که در جنوب شرق ماموریت داشتیم شب به یک پاسگاه ژاندارمری رفتیم که روستا بود و قرار بود صبح برای شناسایی حرکت کنیم. آن شب به علت کمبود جا باید حدود ۱۴ نفری در یک اتاق می خوابیدیم در حالی که فقط یک تخت سربازی در اتاق بود، من به گمان این که سردار برای استراحت به اتاق دیگری می رود، قبل از ورود بقیه، روی تخت دراز کشیدم. زمانی که حاج قاسم را در حال ورود به اتاق دیدم، از جا بلند شدم، اما حاج قاسم آمد درون همان اتاق و از من خواست سر جایم دراز بکشم. من با اصرار خواستم که ایشان سر جای من بخوابند؛ اما خطاب به من گفت «من فرمانده تو هستم و به تو امر می کنم که همان جا بخوابی» و آن شب حاج قاسم به سختی خوابید. در نقلی دیگر شهید سلیمانی با ابومهدی المهندس و بچه های حشد الشعبی آمده بود شادگان برای کمک به سیل زدگان، برایشان سفره انداختند، تک تک نیرو ها و محافظ ها را به اسم صدا زد که بیایند سر سفره، برایشان لقمه می گرفت و می گذاشت دهانشان مثل یک مادر. (کریمی، ۱۳۹۸: ۴۳-۵۸).

آن چه از رفتار شهید سلیمانی با دوستان به عنوان یک کارگزار تمدن ساز قابلیت الگو سازی دارد آن است که مبانی رفتاری ایشان در سه حوزه قابل مشاهده است: ۱- ایشان با در نظر داشتن سلسله مراتب نظامی در عین تواضع و احترام برای فرمانده خود در نقش یک سرباز، انجام وظیفه می کرد و هیچ زمان پیروزی های پی در پی و افزایش نفوذ و محبوبیت ایشان در کشور و منطقه وی را از مسیر احترام و خشوع در مقابل دوستان خود خارج نساخت. ۲- در مدل رفتاری شهید سلیمانی در رفتار با دوستان یکی از مهم ترین مولفه ها رشد جایگاه معنوی دوستان و هم نشینان ایشان بود که در هر قالبی سعی داشتند به این رشد کمک کند. ۳- گذشت در برابر دوستان خود بود که هیچ زمان به واسطه فرمانده بودن خود را بالا تر از هم رزمان نمی دانست و در رفتار با دوستان، با از خود گذشتگی در مقابل آنان به دوستان خود درس فرماندهی و تواضع یاد می داد.

نتیجه گیری

تمدن سازی به عنوان هدف برتر جمهوری اسلامی همواره از سوی رهبر انقلاب اسلامی مورد تاکید قرار گرفته است. از آن جا که دین اسلام به عنوان کامل ترین دین الهی، از سوی خداوند و

به واسطه پیامبر و معصومین (ع) به دست بشریت رسیده است دارای برنامه برای سعادت دنیوی و اخروی انسان می باشد و از این رو از نظر اندیشمندان و پژوهشگران اسلامی قابلیت تمدن سازی را در خود دارا بوده و جمهوری اسلامی به عنوان داعیه دار اسلام و ام القرای جهان اسلام وظیفه دارد در مسیر حرکت به سوی تمدن اسلامی گام بردارد. از نظر آیت الله خامنه ای جمهوری اسلامی دو گام اساسی از پنج گام تا رسیدن به تمدن اسلامی را برداشته که شامل انقلاب اسلامی و نظام اسلامی می باشد. گام موثر و حیاتی بعدی در شکل گیری تمدن اسلامی تشکیل دولت اسلامی است که به معنای، اسلامی شدن کارگزاران و حاکمان سیاسی جمهوری اسلامی است که در این مرحله باید مدیران و کارگزاران جمهوری اسلامی در مسیر حرکت به سمت و سوی یک کارگزار تمدن ساز حرکت کنند، چرا که شکل گیری دولت اسلامی مقدمه تشکیل جامعه اسلامی و در نهایت رسیدن به تمدن نوین اسلامی می باشد.

از نظر آیت الله خامنه ای تمدن نوین اسلامی دارای دو سطح است که باید در هر دو سطح پیشرفت و حرکت های رو به جلویی صورت گیرد تا تمدن نوین اسلامی شکل گیرد. لذا پیشرفت یک جانبه و یک سویه نمی تواند به تنهایی به این شکل گیری کمک کند. رهبری این دو سطح را سخت افزاری (ابزاری) و نرم افزاری (حقیقی) می داند. از نظر ایشان سطح سخت افزاری تمدن اسلامی شامل پیشرفت های مادی از جمله پیشرفت در علم، اقتصاد، سیاست، امنیت، حوزه های نظامی، اختراع، ارتقاء اعتبار بین المللی و... می باشد. از طرف دیگر سطح نرم افزاری که به عنوان حقیقت تمدن اسلامی و آن چیزی که تمدن اسلامی می خواهد به دنیا عرضه کند شامل سبک زندگی اسلامی می باشد که خود این مولفه شامل: سبک ازدواج، سبک پوشش، رفتار سیاسی، رفتار با دوستان، رفتار با دشمنان، رفتار با خانواده و... می شود.

بررسی ابعاد شخصیتی شهید سلیمانی به عنوان یک کارگزار تمدن ساز نشان می دهد که شهید سلیمانی به عنوان یک نمونه ی موفق از کارگزار تمدن ساز هم در سطح سخت افزاری و هم در سطح نرم افزاری دارای ویژگی های برجسته ای بودند که می تواند تاثیر به سزایی در پیشبرد تحقق تمدن نوین اسلامی داشته باشد

منابع

- ۱- افتخاری و همکاران (۱۳۸۹)، «قدرت نرم»، فرهنگ و امنیت، دانشگاه امام صادق، ج ۴.
- ۲- اخوان فرد، مسعود، (۱۳۹۹)، «تبیین دیپلماسی (حقوقی- بین المللی) مقاومت در مکتب شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل دهم.
- ۳- پیروزمند، علی رضا و خورشیدی، محمد (۱۳۹۸) «مولفه های ساختاری تمدن سازی اسلامی (با رویکرد

آینده پژوهی)». مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، شماره ۱، صفحه ۳۲۹-۳۵۲

۴- تاین بی، آرنولد (۱۳۷۶)، بررسی تاریخ تمدن، ترجمه محمد حسین آریا، تهران: امیرکبیر

۵- جان احمدی، فاطمه، (۱۳۸۸)، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: انتشارات نشر معارف.

۶- جمشیدی راد، محمدصادق و ادیب بهروز، محسن (۱۳۹۸)، «الزامات و بایسته های تحقق تمدن نوین اسلامی بر مبنای سیره سیاسی پیامبر (ص)»، سیاست متعالیه، شماره ۲۴، صفحه ۱۰۲-۱۱۸

۷- جمشیدی، محمد حسین، (۱۳۹۴)، «مبانی دینی تمدن از منظر اسلام»، تمدن نوین اسلامی، صفحه ۴۴-۷۶.

۸- خمینی، سید روح الله (۱۳۹۷)، «ولایت فقیه»، تهران: نشر معارف.

۹- خامنه ای، سید علی، دیدار با کارگزاران نظام، ۲۱/۹/۱۳۸۰.

۱۰- خامنه ای، سید علی، دیدار با طلاب مدرسه علمیه آیت الله مجتهدی، ۲۲/۳/۱۳۸۳.

۱۱- خامنه ای، سید علی، دیدار با جوانان خراسان شمالی، ۲۳/۷/۱۳۹۱.

۱۲- خامنه ای، سید علی، اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، ۹/۲/۱۳۹۲.

۱۳- خامنه ای، سید علی، ۱ دیدار کارگزاران حج، ۲/۴/۱۳۹۸.

۱۴- خامنه ای، سید علی، دیدار با نخبگان علمی، ۲۸/۷/۱۳۹۵.

۱۵- خامنه ای، سید علی، دیدار جوانان استان خراسان شمالی، ۲۳/۷/۱۳۹۱.

۱۶- دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۳)، لغت نامه، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۱۷- دوران، ویل و آریل، (۱۳۸۴) درآمدی بر تاریخ تمدن، ترجمه احمد بطحایی، خشایار دیهیمی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.

۱۸- درخشه، جلال و آقای، محمد و فتحی، محمد رضا، (۱۳۹۶)، «آفاق تمدن نوین اسلامی در سپهر اندیشه آیت الله خامنه ای»، پژوهشنامه انقلاب اسلامی، شماره ۱، صفحه ۳۹-۵۴

۱۹- دین پرست، منوچهر (۱۳۷۹)، جنگ هفتاد دو ملت، تحلیلی بر گفتمان برخورد غربی و گفت و گوی شرقی تمدن ها، تهران: سفینه.

۲۰- رضایی، محسن، (۱۳۹۹)، «مقدمه ای بر ابعاد مکتب شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل اول.

۲۱- زارعی، سعد الله، (۱۳۹۹)، «جنبه های انسانی مکتب شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل پنجم.

۲۲- سعادت نژاد، اسماعیل، (۱۳۹۹)، «شاخص های فرهنگی در مکتب شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل هشتم.

۲۳- شیرازی، علی، (۱۳۹۹)، «سبک زندگی اسلامی در مکتب شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل نهم.

۲۴- صمدی میارکلائی، حمزه و صمدی میارکلائی، محسن، (۱۳۹۵)، «الگوی صدور انقلاب اسلامی در جهت دست یابی به تمدن نوین اسلامی»، مطالعات انقلاب اسلامی، شماره ۴۷، صفحه ۷-۳۰

۲۵- فراهانی فرمهبینی، محسن، (۱۳۹۵)، «الزامات تحقق تمدن نوین اسلام»، مطالعات ملی، شماره ۶۷، صفحه ۸۳-۱۰۲

۲۶- کریم خانی، احمد، (۱۳۹۹)، «منطق رفتار سیاسی شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه

- امام حسین (ع)، فصل یازدهم.
- ۲۷- کارگری، غفور، (۱۳۹۹)، «مدیریت سرمایه انسانی در مکتب شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل دوازدهم.
- ۲۸- لوکاس، هنری (۱۳۶۶)، تاریخ تمدن، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، تهران: انتشارات کیهان.
- ۲۹- معین، محمد، (۱۳۷۵) فرهنگ فارسی، تهران: امیر کبیر.
- ۳۰- محسنی، طاهره، (۱۳۹۸)، «الزامات قرآنی تحقق تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری»، پژوهشنامه مطالعات میان رشته ای تفسیر و کلام کوثر، شماره ۳، صفحه ۸۱-۱۰۲
- ۳۱- محمد ظاهری، محمد، (۱۳۹۹)، «ارائه الگوی مدیریتی در تراز انقلاب برای مدیران عالی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر سبک مدیریتی شهید سپهبد قاسم سلیمانی»، نشریه علمی مدیریت اسلامی، شماره ۱، صفحه ۲۱-۴۶.
- ۳۲- مرشد زاد، علی، (۱۳۹۶)، «حکمرانی خوب و حکمرانی مطلوب در تمدن نوین اسلامی»، آینده پژوهی ایران، شماره ۳، صفحه ۱۲۵-۱۴۰
- ۳۳- مبینی دهکردی، عبدالله، (۱۳۹۹)، «شاخص های مدیریت راهبردی شهید سلیمانی برای تولید قدرت»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل دوم.
- ۳۴- متقی، ابراهیم، (۱۳۹۹)، «تبیین نظم نوین انقلابی تمدن ساز در مکتب شهید سلیمانی»، دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، فصل سوم.
- ۳۵- مطهری، سید مرتضی (۱۳۶۸)، مجموعه آثار، تهران: انتشارات صدرا، ج ۷ و ۲.
- ۳۶- ملکی، حسن و ملکی، یاسر (۱۳۹۲)، «اخلاق، معنویت، عقلانیت و تمدن نوین اسلامی»، مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی، دوره ۱۷، شماره ۴.
- ۳۷- نصر، سید حسین (۱۳۷۳)، جوان مسلمان و دنیای متجدد، ترجمه انشالله رحمتی، تهران: دفتر پژوهش و نشر سپهر وردی.
- ۳۸- نجفی، موسی و غلامی، رضا، (۱۳۹۷)، «انقلاب اسلامی و نقش محوری آن در شکل گیری تمدن نوین اسلامی تا کید بر دکترین امامت»، مطالعات انقلاب اسلامی، شماره ۵۵، صفحه ۱۲۱-۱۴۰
- ۳۹- ولایتی، علی اکبر (۱۳۸۲)، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران (از پیدایش تا شکوفایی)، تهران: انتشارات وزارت خارجه.
- ۴۰- وصیت نامه شهید سلیمانی.
- ۴۱- هانتینگتون، ساموئل پی، (۱۳۷۵)، برخورد تمدن ها و بازسازی نظم جهانی، مترجم: محمد علی رفیعی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
- ۴۲- www.donya-e-eqtesad.com، (۱۳۹۴/۶/۶)
- ۴۳- www.new.yorker.com، (23.9.2013)
- ۴۴- www.newsweek.com (28.11.2014)
- ۴۳- www.magiran.com، (۱۳۹۳/۹/۱۶)
- ۴۴- www.khabaronline.ir، (۱۳۹۶/۹/۵)